Tremtinys

Nr. 47 (1117)

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d. LPKTS puslapis internete: http://www.lpkts.lt

LIETUVOS POLITINIŲ KALINIŲ IR TREMTINIŲ SĄJUNGOS SAVAITRAŠTIS * 2014 m. gruodžio 19 d. *

Pirmosios partizanų Kalėdos miške

Alantos partizanas Juozas Petrauskas-Laimutis

1944-ųjų ir vėlesnių metų Kalėdas ir Naujuosius metus partizanai pasitiko ne šeimose. Dauguma pasipriešinimo vadų buvo uždraudę lankytis namuose, sakydami, kad tomis dienomis stribai ir kareiviai ruoš pasalas, tikėdami, kad partizanai bent trumpam sugrįš pas savuosius. Švęsdavo bunkeriuose, pas patikimus, bet įtarimo okupantui nekeliančius rėmėjus, kartais miške po plačiaskarėmis eglėmis. Slinko pirmoji žiema, neįprasta ir sunki. Dauguma kovotojų buvo 18– 20 metų jaunuoliai, jie jautė didelę nostalgiją dėl šeimos suėjimo prie Kūčių stalo.

Kaišiadorių krašto partizanė Salomėja Piliponytė-Užupienė prisimena, kad prieš Kūčias kaimų gyventojai į miškus partizanams nešdavo maisto, žvakučių. Moterys iškepdavo kūčiukų, paruošdavo žuvies ar silkės patiekalų. Žinoma, ne paskutinę dieną, bet iš anksto, kad jų paliktais pėdsakais nepasinaudotų priešas. Jei per Kūčias snigdavo, tai ir saugotis reikėdavo mažiau. Ateidavo savieji iš miško prie Kūčių stalo ir į šeimas, bet tik kai įsitikindavo, kad kaimas nesekamas. Būdavo Kūčių vakarų, kai miškuose tekdavo valgyti tik sausą duoną, tačiau visada skambėdavo malda ir degdavo pašventinta žvakė. Stovėdavo ir kryželis, tarsi simbolizuojantis Kristaus ir žmonių kančią.

Beištrakio kaimo apylinkėse gyvenusi Nastė Valiūnienė yra pasakojusi, kad pirmą Kalėdų dieną, kai nešdavo pašaro gyvuliams, pas juos ateidavo jauni vyrukai ir klausdavo, ar po Kūčių neliko maisto. Bijodami pasalos, į trobą ateiti nedrįso. Moteris jau būdavo jiems suruošusi maisto paketėlį, tad perduodavo partizanams. Tą dieną užsukę stribai nieko neklausinėdavo, tik braudavosi į kamaras, spintas, ir rydavo šventinį maistą. „Ir pasakyk tam bestijai, kad mūsų šeimoje dešimt burnų, o maistas – paskutinis...“ – tarsi ir šiandien girdžiu moters balsą.

(keliama į 5 psl.)

Šventes pasitinkant

Baigiantis metams, užplūsta rūpesčių gausa. Artėja šventės. Ar mes pasiruošėme sutikti jas? Ne, ne pirkinių gausa, ne dovanų kaina – švenčių verte mūsų širdyse.

Kūčių vakaras. Seniau prie stalo sėsdavo po pirties, švarūs kūnu ir siela, pamiršę nuoskaudas, atleidę skriaudas. Šventas vakaras, šventa naktis, kurioje dvyliktą valandą šuliniuose vanduo virsta midumi, galvijai prašneka ir vertina savo šeimininkus. Tikra tiesa, jei tikime šventos nakties stebuklais. Be tikėjimo – jų nėra... Sėsime prie švento Kūčių stalo, prisiglausime prie brangių mums žmonių Atminimo, prisiglausime prie sėdinčiųjų šalia.

Kalėdų ryto varpai. Tik kurti tėvų ir protėvių atminimui negirdi jų kvietimo pasveikinti gimusį Kristų. Tik atmintį praradusiesiems jų skambesys neprimena Laisvės Varpo šaukimo: „Skambink per amžius vaikams Lietuvos, kad Laisvės nevertas, kas negina jos!“ Girdintys širdimi atsilieps ir pagerbs mūsų nepriklausomybės kūrėjus, gyvus ir žuvusius už Lietuvos laisvę, už teisę laisvai švęsti Kristaus gimimo šventę.

Lyg snaigės atodrėkiu tirpsta paskutinės metų dienos. Kaip visada, pradedi vertinti tai, ką prarandi. Norėtųsi sustabdyti jas, dar daug nebaigtų darbų, dar daugiau nepradėtų... Tik laikas nelaukia, kol mes susiruošime atiduoti duoklę: darbų dienas, kūrybos naktis, paaukoti dalelę širdies ir sumokėti brangesne už litą ir eurą valiuta – savo gyvenimo trukme.

Metai – lyg gyvenimo kelio ženklai. Negalime apsimesti nepastebį jų. Peržvelgiam juos, kiek nueita, kokios kliūtys nugalėtos, kokios pergalės pasiektos galinėjantis ir su negandomis, ir su savimi... Prisimename, ką per juos atidavėme savo šeimai, artimiesiems, visuomenei – Tėvynei Lietuvai. Dvidešimt penkerius metus gyvename laisvi ir nebe Sovietų sąjungoje. Tik ar tapome geresni, ar išsaugojome širdies kertelėje Baltijos kelio dvasią, nenumarintą pinigų troškulio, bet laisvės ir laimės siekio Tėvynei pažadintą? Ar netiesos ir naudos siekiančiųjų apetitas neužgesino patriotų pasišventimo? Tik ištvermingieji, išsaugoję Sąjūdžio dienų idealus, tikėjimą ir gražesnio tautos rytojaus siekius, gali švaria sąžine žvelgti į praėjusius metus ir, duok Dieve, jiems jėgų ir sveikatos, negęstančios vilties gėrio pergale.

Gyvenimas įvairialypis. Atsidūstame prie sudužusių svajonių šukių, nepasiekto tikslo užtvarų, bet neprarandame vilties užsiauginti naujus svajonių sparnus ir nugalėti. Tokie jau amžini žmogaus norai.

Naujųjų naktis. Žiba žvaigždės, Kalėdų eglutės žiburėliai, miestus nušviečia saliutų ugnys, o mūsų atmintį – prisiminimai. Tokia naktis viena metuose, kai palydime vieną Amžinybės akimirką, pasitinkame kitą. Palinkėkime laimės likimo broliams politiniams kaliniams, pragaro ratus praėjusiems tremtiniams, visiems geros valios žmonėms paprastais, bet iš visos širdies einančiais žodžiais:

Gražių švenčių! Šiltų šventų Kalėdų ir labai laimingų, pilnų sveikatos, artimųjų meilės ir Dievo palaimos Naujųjų metų, mielieji!

Algirdas BLAŽYS

Džiugių šventų Kalėdų!

Mieli buvę tremtiniai, politiniai kaliniai, Laisvės kovų dalyviai, LPKTS nariai, „Tremtinio“ skaitytojai,

Laukdami artėjančio Kristaus Gimimo atverkime širdis gerumui, meilei ir atjautai. Šv. Kalėdų šviesa teatneša sveikatos, artimųjų dėmesio, namų jaukumo ir šilumos.

Tenepritrūksta energijos mūsų darbams Tėvynės labui.

LPKTS pirmininkas
Gvidas Rutkauskas,
LPKTS valdyba
ir taryba,
„Tremtinio“
redakcija

Besibaigiantieji metai vėl tiesia ranką naujiesiems. Ant jų delnų nudirbti darbai, išgyventi jausmai, gerumo troškimas ir tikėjimas.

Tegul šv. Kalėdų ir artėjančių Naujųjų 2015-ųjų metų šviesa ir šiluma aplanko jūsų širdis ir namus, telydi jus gera sveikata ir Aukščiausiojo palaima.

Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio valdyba

Šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga nuoširdžiai sveikiname „Tremtinio“ redakcijos darbuotojus, buvusius politinius kalinius ir tremtinius, Laisvės kovų dalyvius bei jų šeimas ir linkime stiprios sveikatos, lietuviškos laimės ir džiaugsmo, nenuilstamo darbo dėl Tėvynės Lietuvos.

Lietuvos moterų lyga

Atleiskime kaltę,
Pamirškime skriaudą,
Kalėdų malda
Tesujungia visus,
Dvasia dideli,
Kada niekam neskauda.
Aukščiausias palaimins
Mus, Žemės vaikus.

(Valerija Vilčinskienė)

Mieli bendražygiai, brangūs „Tremtinio“ skaitytojai,

Prie Kūčių stalo susėsime drauge su artimiausiais ir brangiausiais žmonėmis. Prisiminsime praėjusius metus, apsikabinsime šalia esančius tėvus, vaikus, brolius ir seseris, pasimelsime už Amžinybėje esančius ir iš Sibiro negrįžusius ar į svetimus kraštus išvykusius artimuosius.

Nuoširdžiai sveikinu šv. Kalėdų ir ateinančių Naujųjų metų proga. Visiems jums ir jūsų šeimoms linkiu dvasios stiprybės, gerumo, tikėjimo ir pasitikėjimo šalia esančiaisiais. Taikos ir ramybės mūsų namams!

Pagarbiai -
LR Seimo narė, TS-LKD PKT frakcijos pirmininkė
Vincė Vaidevutė Margevičienė

LPKTS valdybos ir tarybos posėdžiuose aptari ir nuveikti, ir būsimi darbai

Gruodžio 13 dieną Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos buveinėje Kaune susirinkusi LPKTS valdyba pirmiausia aptarė tarybos posėdžio darbotvarkę. Pritarė 2015 metų LPKTS veiklos programai ir ateinančių metų sąjungos biudžeto projektui.

Valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė pateikė informaciją apie valdybos darbą ir pasidžiaugė seniai planuotais ir pagaliau įgyvendintais projektais – įrengtu LPKTS veiklos muziejumi ir sukurtu nauju, talpiu internetiniu puslapiu (tuo pačiu adresu: www.lpkts.lt).

Ji padėkojo Garliavos filialo pirmininkui M. Babonui, filialo lėšas skyrusiam Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungai, taip pat kai kuriems privatiems asmenims, paaukojusiems nemenkas sumas (aukotojų sąrašą spausdinsime kitame numeryje).

Valdybos pirmininkė pasakojo apie Kauno tremties ir rezistencijos muziejų ištikusias problemas. Po to, kai Kauno miesto savivaldybės taryba nutarė tęsti šio muziejaus nuomos sutartį, Kauno miesto muziejus sutartį tęsti atsisakė. Atrodo, kad savivaldybės įstaigos Kauno miesto muziejaus vadovų sprendimai viršesni už Kauno miesto savivaldybės tarybos. Susiklosčius tokiai situacijai, Kauno rezistencijos ir tremties muziejus yra laikinai uždarytas. Bus ieškoma išeities, kreipiamasi į Kultūros ir Krašto apsaugos ministerijas, svarstomi įvairūs variantai. „Viską darysim, kad muziejus išliktų ir veiktų," – sakė R. Duobaitė-Bumbulienė.

Taip pat posėdyje buvo kalbama dėl Panevėžio filialo perregistravimo. Valdybos pirmininkės pavaduotoja Ona Tamošaitienė paragino iki gruodžio 31 dienos teikti kandidatūras Gabrielės Petkevičaitės-Bitės apdovanojimui.

LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas aptarė pagrindinius darbus ir veiklos kryptis

Sukurta nauja LPKTS internetinė svetainė www.lpkts.lt

* * *

LPKTS tarybos posėdžio pradžioje iškilmingai sugiedotas Lietuvos valstybės himnas, susikaupta maldai, tylos minute pagerbti išėjusieji Anapilin. LPKTS pirmininkas dr. Gvidas Rutkauskas aptarė pagrindinius darbus ir keturias sąjungos veiklos kryptis. Pirmiausia, LPKTS turėtų dalyvauti politiniame šalies gyvenime. „Jei nebūsime matomi, liksime tik balsuotojais," – sakė pirmininkas. Buvę tremtiniai turi dalyvauti ir Seimo, ir savivaldybių darbe.

Antra, turime stengtis stabilizuoti ir gerinti LPKTS ekonominę padėtį, dalyvauti įvairiose programose. Projektų lėšos padėtų įgyvendinti užsibrėžtus mūsų veiklos tikslus.

Trečia veiklos kryptis – darbas su jaunimu. Jaunimas turi žinoti, dėl ko kovojo partizanai, ką reiškia tremtis. Pirmininkas pasiūlė organizuoti jaunimui konkursus rezistencijos ir tremties tematika, įsteigti prizus.

Ketvirta, naujų narių paieška. Turėtume paraginti įsilieti į LPKTS narių gretas mums prijaučiantį jaunimą, savo vaikus ir vaikaičius.

G. Rutkauskas tarybą informavo, kad jau trečiadienį pradedamas organizuoti jubiliejinis 2015 metais įvyksiantis sąskrydis „Su Lietuva širdy", o gruodžio 22 dieną Vincės Vaidevutės Margevičienės rūpesčiu įvyks susitikimas su Andriumi Kubiliumi.

Valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė kalbėjo apie LPKTS komitetų ir komisijų veiklą. Ji informavo, kad Revizijos komiteto pirmininku išrinktas Vaclovas Spraunius, o Procedūrų ir etikos – Vanda Vertelkienė.

(keliama į 5 psl.)

Dėl požiūrio į Rusijos agresiją pokyčių ir pilietinio pasipriešinimo Kremliaus propagandai

LPKTS pareiškimas

Visada labai jautriai reaguojame į įvykius Ukrainoje. Džiaugėmės Maidano pergale ir Ukrainos grįžimu į Europos tautų šeimą, Asociacijos sutarties su Europos Sąjunga pasirašymu, tarpusavio kelionių be vizų ir prekybos be muitų galimybėmis. Liūdėjome dėl Rusijos specialiųjų tarnybų organizuoto taikių beginklių Maidano protestuotojų sušaudymo. Protestavome prieš Krymo užgrobimą ir Rusijos organizuotą Donbaso (Luhansko ir Donecko sričių) separatistų, iš esmės – V. Putino iš Rusijos atsiųstų smogikų ginkluotą sukilimą prieš teisėtą Ukrainos valdžią. Sveikinome pirmąją Europos Sąjungos reakciją į akivaizdžią Rusijos agresiją ir barbarišką keleivinio lėktuvo numušimą.

Tačiau dabar stebime dalies Europos valstybių, pirmiausia Italijos, Prancūzijos, Vengrijos ir Vokietijos, polinkį nusileisti V. Putinui, ciniškos Rusijos agresijos prieš Ukrainą klaidingą nelaikymą pavojumi visai Europos Sąjungai, pirmiausia – Baltijos valstybėms. Tuo metu, kai Rusijavos ne kasdien separatistams siunčia sunkios ginkluotės kolonas, Vakarai „nepripažįsta, protestuoja ir stebisi". Rusija ir separatistai tik šaiposi dėl sankcijų aukštiems pareigūnams. Kremlius pripažįsta tik stiprius ir skaitosi tik su jėga. Vakarai neskuba padėti Ukrainai tapti stipria valstybe, nesiima adekvačių priemonių prieš Rusijos skleidžiamą cinišką melą.

Protestuojame prieš tokias Vakarų konformizmo apraiškas, žalingas mums visiems. Įžvelgiame panašumus į Miuncheno suokalbį, atvedusį į Antrąjį pasaulinį karą. Reikalaujame stiprinti sankcijas Rusijai ir teikti ginkluotę Ukrainai, reikalingą Rusijos agresijai atremti.

Sveikiname Čekijos studentus, protestuojančius prieš komunisto prezidento Milošo Zemano kvietimą susitaikyti su Krymo aneksija. Sveikiname Slovakiją, teikiančią dujas Ukrainai, nepaisant Rusijos spaudimo ir grasinimų. Sveikiname Moldovą, bandančią paskui Ukrainą žengti į Europą.

Priimame LR Prezidentės Dalios Grybauskaitės kvietimą aktyviai dalyvauti stiprinant valstybės gynybos potencialą, ginantis nuo informacinių atakų, kibernetinių išpuolių, diplomatinių provokacijų ar ardomosios pogrindinės veiklos. Mes turime patirties atpažinti įvairias valstybingumui priešingas iniciatyvas.

Suprantame, kad pasirengimas atremti agresiją yra efektyviausias agresoriaus stabdymas. Todėl prašome, keičiant ginkluoto valstybės gynimo koncepciją, numatyti šauktinių kariuomenės sugrąžinimą į bendrą kariuomenės struktūrą, suteikti daugiau galimybių rezervo plėtrai ir Lietuvos šaulių sąjungos dalyvavimui ginkluotųjų pajėgų sudėtyje.

Dėl M. Misiukonio išteisinimo

LPKTS tarybos rezoliucija

Lietuvos teismai eilinį kartą nuvylė ir įskaudino antisovietinės rezistencijos dalyvius – partizanus, Laisvės kovotojus, buvusius tremtinius ir politinius kalinius.

Panevėžio apygardos teismas 2014 metų lapkričio 26 dieną išteisino genocido byloje kaltinamą buvusį etatinį KGB darbuotoją Marijoną Misiukonį, dalyvavusį paskutinio Lietuvos partizano Antano Kraujelio-Siaubūno nužudyme. Nuosprendis dar gali būti skundžiamas Apeliaciniam teismui per 20 dienų, iki gruodžio 16-osios. Byla dėl A. Kraujelio nužudymo buvo vilkinama 16 metų. Per tą laiką mirė 9 iš 10 kaltinamųjų.

Sprendžiant iš teismo atstovės spaudai Jolitos Gudelienės pranešimo, Apygardos teismo teisėjai M. Misiukonį ne teisė, bet jam advokatavo. Prokurorų surinktus argumentuotus kaltinimus jie atmetė ir sprendimą grindė vien kaltinamojo ir jo gynėjų išvedžiojimais. Esą M. Misiukonis nežinojęs, kad partizaną A. Kraujelį siekiama sunaikinti. Nors partizanų sunaikinimas buvo KGB teroro tikslas. Tam ir buvo organizuoti stribų – naikintojų būriai. Kagėbistas negalėjo to nežinoti. Esą A.Kraujelis buvo ieškomas kaip kriminalinis nusikaltėlis. Visi žinome, kad okupantai partizanus vadino teroristais ir kriminaliniais nusikaltėliais. Be to, kriminalinius nusikaltėlius sekdavo ir areštuodavo milicijos pareigūnai, ne KGB.

Apygardos teismo teisėjai nepaisė Konstitucinio Teismo išaiškinimo dėl genocido sąvokos apibrėžimo, kad ir vieno pasipriešinimo dalyvio nužudymas gali būti traktuojamas kaip genocidas. Tačiau teisėjai turbūt atsižvelgė į tai, kad 2000 metais Prezidentas V. Adamkus M. Misiukonį apdovanojo Lietuvos Didžiojo Kunigaikščio Gedimino 3-iojo laipsnio ordinu.

Reikalaujame:

- kad prokurorai apskųstų šį Panevėžio apygardos teismo nuosprendį Apeliaciniam teismui, o jei prireiks – ir Aukščiausiajam Teismui, kol bus pasiektas istorinis teisingumas;

- atimti iš M. Misiukonio aukštą valstybės apdovanojimą – LDK Gedimino 3-iojo laipsnio ordiną, kaip iš slėpusio savo nusikaltimą žmoniškumui ir valstybei ir to nusikaltimo iki šiol nepripažįstančio.

Įvykiai, komentarai

Teismas neužkibo ant Kremliaus meškerės

Šito reikėjo tikėtis – teismas pripažino, kad Ramūnas Karbauskis buvo neteisus: Vilniaus miesto apylinkės teismas priėmė Seimo opozicijos lyderiui Andriui Kubiliui palankų sprendimą civilinėje byloje, kurioje buvo nagrinėjamas ieškovų Ramūno Karbauskio ir UAB „Agrokoncernas“ ieškinys.

Visuomenė turbūt jau pamiršo, kad vykstant batalijoms dėl referendumo, kurio organizatoriai buvo sumanę sužlugdyti gerus Lietuvos santykius su ES institucijomis ir galiausiai priversti Lietuvą išstoti iš ES, Tėvynės sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partija pasisakė prieš visas referendumo organizatorių užmačias, vis pabrėždama, kas iš tikro stovi už šių žmonių nugarų. Deja, tuo metu tai suprato nedaugelis, šaipėsi iš „minkštosios strategijos“, iki Rusija neužpuolė Ukrainos. Visi, kurie juokėsi iš TS-LKD, kuriai, girdi, visur vaidenasi Rusijos grėsmė, staiga suvokė, kad TS-LKD buvo teisūs, ypač kalbėdami apie Rusijos „minkštąsias galias“ ir atsaką į jas – „Minkštąją Rusijos sulaikymo strategiją“. Šiame dokumente buvo įvardyti ir asmenys, susiję su Rusija verslo ar kitais interesais. Nenuostabu, kad tie asmenys perėjo į puolimą. Lietuvos valstiečių ir žaliųjų sąjungos lyderis R.Karbauskis net padavė į teismą TS-LKD lyderį Andrių Kubilių. Galima tik spėlioti, kodėl šis teismo atvejis nesulaukė didesnio dėmesio, nesimatė jokių diskusijų ar nuomonių šiuo klausimu. Metams baigiantis išgirdome teismo verdiktą, kuris buvo palankus A.Kubiliui.

„R. Karbauskis skundėsi teismui, kad aš jį apšmeižiau, kalbėdamas apie jo politines iniciatyvas bei jo verslą ir sąsajas su Rusijos minkštosiomis galiomis. Teismas pripažino, kad R. Karbauskis, kreipdamasis į teismą dėl šmeižto, buvo neteisus“, – pažymėjo A.Kubilius.

Belieka tikėtis, kad kada nors sužinosime ir tikrą tiesą, kiek teisus buvo A. Kubilius, prabilęs apie R. Karbauskio sąsajas su Rusijos minkštosiomis galiomis.

Sovietinė tradicija – į darbą girtam

„Dirbant Seimo posėdžių salėje kartais kyla įtarimų, kad kai kurie Seimo nariai piktnaudžiauja svaigalais ir pasirodo darbe neblaivūs. Toks neatsakingas elgesys priimant svarbius visai šaliai sprendimus gali padaryti didelių nuostolių valstybei ir jos reputacijai. Kiti darbuotojai – vairuotojai, gydytojai, statybininkai yra baudžiami, jeigu pasirodo darbe neblaivūs, o parlamentarų iki šiol net patikrinti nebuvo kaip. Darbo kodekso nuostatos iki šiol nebuvo perkeltos į Seimo statutą, tačiau Seimo nariams jokių išimčių neturi būti. Todėl įregistravau pataisą, kad būtų galima tikrinti parlamentarų blaivumą, o apsvaigusius pašalinti iš Seimo salės ir nemokėti atlyginimo, – teigia Seimo narys Kęstutis Masiulis. – Tikiuosi, kad tokia pataisa didins Seimo narių drausmingumą ir pagaliau baigsis kai kurių parlamentarų piktnaudžiavimas alkoholiu. Su tokiais neįmanoma susišnekėti, ką jau kalbėti, kad jie pasiūlytų ką nors naudingo visuomenei“.

Pasak K. Masiulio, „neseniai Seimo konservatoriai įtarė, kad posėdžių salėje neblaivus pasirodė Biudžeto ir finansų komiteto pirmininkas Bronius Bradauskas. K. Masiuliui pasiūlius jam pasitikrinti blaivumą, šis iš posėdžių salės pasišalino per žiniasklaidai neprieinamą koridorių“. Kai pagaliau žiniasklaida sulaukė progos užkalbinti B. Bradauską, šis išvadino kolegą „nesveiku“, matyt, turėdamas galvoje, kad tik nesveikas gali dirbti blaivus.

Kas galėtų paneigti, kad ateiti į darbą girtam – sena buvusių kompartijos šulų yda? Beje, B. Bradauskas jau ne pirmą kartą sukelia įtarimų – prieš porą metų jis ėmėsi iniciatyvos vietoje Seimo pirmininkės pabaigti Seimo posėdį ir nerado tam geresnio būdo, kaip, priėjus prie mikrofono, užtraukti „Tautišką giesmę“. Keista, kodėl tokiame šio seimūno poelgyje tuomet niekas neįžvelgė pasityčiojimo iš valstybingumo simbolių? Na, galima suprasti B. Bradausko elektoratą, kuriam toks Broniaus poelgis labai mielas širdžiai – toks proletariškas, savas, o žinant formuojamą neigiamą požiūrį į šią valstybės instituciją – dar ir pagirtinas. Bet kur buvo kiti Seimo nariai, ypač mėgstantys demonstruoti savo patriotiškumą gatvių eitynėse?

Pentagonas ketina perdislokuoti sparnuotąsias raketas

Viena iš didžiausių grėsmių, kurią pasaulio taikai sukėlė Rusija, yra ta, kad ši valstybė nutarė visiškai nebepaisyti savo pačios prisiimtų įsipareigojimų, jau nekalbant apie kitas tarptautinės teisės normas. Ukrainos užpuolimas – tai dvigubas Rusijos nusikaltimas: Maskva aneksavo svetimą teritoriją, negana to, davusi sienų neliečiamumo garantijas, pati sulaužė šį pažadą!

Vakarai jau buvo patikėję, kad Europoje įsivyravo taika, deja, Putino valdomas Kremlius pradėjo naują ginklavimosi varžybų etapą.

Pastarosiomis dienomis pasiekė žinia, kad Pentagonas ketina sparnuotąsias raketas su branduoliniu užtaisu perdislokuoti į Europą. 1987 metais pasirašyta tarptautinė sutartis dėl trumpojo ir vidutinio nuotolio sparnuotųjų raketų, galinčių nešti branduolinį užtaisą, draudė jas dislokuoti Europoje, todėl amerikiečiai, laikydamiesi susitarimo, iki 1992 metų jas sunaikino. Tačiau dabar Rusija, spjovusi į bet kokias ginkluotės ribojimo sutartis, vėl ėmė gaminti naujas sparnuotąsias raketas, paleidžiamas nuo žemės.

Pentagonui nebelieka nieko kito, kaip reaguoti analogišku atsaku. Įdomu, ar antiamerikietiškomis nuotaikomis sergantys mūsų piliečiai supras, kas verčia amerikiečius dislokuoti sparnuotąsias raketas Europoje?

Rusakalbių mokyklose – antivalstybinės veiklos pėdsakai?

Vasarai pasibaigus kilo skandalas – Vilniaus rusakalbių švietimo įstaigų – Sofijos Kovalevskajos mokyklos bei Vasilijaus Kačalovo gimnazijos – moksleiviai vasarą dalyvavo Rusijos ambasados organizuotose karinėse stovyklose. Nors stovyklos vyko Rusijos kaimyninėje šalyje (Kirgizijoje), jų pobūdis, pasižiūrėjus reklaminius filmukus, nekelia abejonių: iš jaunimo ruošiami „penktosios kolonos“ smogikai, kurie, atėjus valandai „N“, imsis ginklo visose buvusiose sovietinėse respublikose. Tai galima pavadinti atvira antivalstybine veikla – juk mokytojas, lydėjęs moksleivius į stovyklą, jų tėvai, pagaliau mokyklos vadovai negalėjo nesuprasti, kad tokie „mokymai“ nukreipti prieš Lietuvos Respubliką.

Įdomiausia, kad apie tokius „stovyklautojus“ Valstybės saugumo departamentas (VSD) jau pernai informavo Švietimo ministeriją, deja, ministras atsikirto, kad įstatymai jo neįpareigoja sekti, kas vyksta mokyklose, nes jų steigėjas yra savivaldybė, taip pat jis negali atsakyti už tėvų pasirinkimą. Na, pilietiškumo lygis telieka ministro sąžinei, o tai, kad VSD vis tiek nepaliko šio reikalo „nereikšmingų įvykių sąraše“, kelia pagarbą šiai institucijai – neseniai buvo atliktos kratos tose mokyklose ir kai kurių pedagogų namuose.

Generalinė prokuratūra paaiškino, kad „pradėtas ikiteisminis tyrimas pagal Baudžiamojo kodekso straipsnį, kuriame teigiama: tas, kuris taikos metu padėjo kitai valstybei ar jos organizacijai veikti prieš Lietuvos Respubliką – jos konstitucinę santvarką, suverenitetą, teritorijos vientisumą, gynybos ar ekonomikos galią, baudžiamas laisvės atėmimu iki septynerių metų.“ Savaime suprantama, Rusija apsiputojo iš piktumo – vagie, kepurė dega.

Parengė Gintaras MARKEVIČIUS

Privalome ginti Lietuvos informacinę erdvę

Siekiant užtikrinti nacionalinį saugumą ir apginti visuomenę nuo priešiškos propagandos ir dezinformacijos, Seimui teikiamos Lietuvos Respublikos Prezidentės Dalios Grybauskaitės iniciatyva parengtos Visuomenės informavimo įstatymo pataisos.

„Kasdien susiduriame su naujomis informacinio karo atakomis. Jų taikiniai – mūsų žmonės. Jiems brukamas nepasitikėjimas savo valstybe, istorija ir kariuomene, naryste Europos Sąjungoje ir NATO. Konstitucija įpareigoja apsaugoti Lietuvos informacinę erdvę. Šiame kare negalime būti beginkliai“, – sako Prezidentė.

Valstybės vadovės teikiamomis pataisomis įvedamos naujos su ES teise suderinamos efektyvios reguliavimo priemonės – baudos, atitikties nacionaliniam saugumui procedūra, galimybė teisme ginti viešąjį interesą bei išplėstos Lietuvos radijo ir televizijos komisijos (LRTK) pareigos ir atsakomybė. Už karo propagandą, raginimus keisti konstitucinę santvarką, kėsintis į šalies suverenitetą siūloma skirti baudą iki 3 procentų metinių transliuotojo pajamų.

Tokio paties dydžio baudos gali būti taikomos ir retransliuotojams už televizijos programų, keliančių grėsmę Lietuvos valstybingumui, pakartotinį rodymą. Įstatymo projekte siūloma nustatyti transliuotojų ir retransliuotojų atitikties nacionaliniam saugumui procedūrą ir įtvirtinti LRTK pareigą atsisakyti išduoti licenciją, uždrausti veiklą teismo keliu ar pasipriešinti akcijų perleidimui.

Prokurorui, valstybės institucijoms bei visuomenės informavimo srityje veikiančioms asociacijoms suteikiama galimybė teisme ginti viešąjį interesą tuo atveju, jei LRTK nepaisytų raginimo užkirsti kelią karo propagandos ir grėsmę Lietuvos valstybingumui keliančios informacijos skleidimui. Įstatymo pataisos leis ir kiekvienam gyventojui kreiptis į atsakingas institucijas su prašymu užkirsti kelią draudžiamos informacijos skleidimui. Galiojantis retransliuotojų veiklos reguliavimas neatitinka ES teisės, todėl pataisomis siūloma atsisakyti retransliavimo ne radijo dažniais licencijų. LRTK paliekama teisė stabdyti, naikinti transliavimo licencijas, taip pat uždrausti vykdyti nelicencijuojamą veiklą teismo keliu.

Informacinės erdvės apsaugos priemonių imasi ir Latvija bei Estija. Griežtos bausmės dėl transliavimo ir retransliavimo tvarkos pažeidimų taikomos daugelyje Europos Sąjungos šalių.

Prezidentės spaudos tarnyba

Lietuvos SSR KGB inkriminuotų veikų Lietuvos partizanui Antanui Kraujeliui papildomas tyrimas

Partizanas Antanas Kraujelis-Siaubūnas

Pabaiga.
Pradžia Nr. 43 (1113)

7. Dėl Molėtų rajono Kaniūkų kolūkio pirmininko pavaduotojo Edmundo Satkūno žūties 1952 m. gruodžio 22 d.

Edmundas Satkūnas ir A.Kraujelis buvo jaunystės draugai, E. Satkūnas jį rėmė ginkluoto pasipriešinimo kovoje.

E. Satkūnas, norėdamas išpirkti kaltę dėl bendravimo su A. Kraujeliu ir paramos jam, pasisiūlė MGB A. Kraujelį nušauti ir paprašė ginklo. MGB ginklą davė ir apmokė šaudyti, paaiškino, į kurią kūno vietą geriausia taikyti ir pasiuntė jį susitikti su A.Kraujeliu.

KGB apklausiamas Vladas Petronis liudijo, kad 1952 m. rudenį kartu su A. Kraujeliu įsirengė slėptuvę žiemai. A.Kraujelis jam pasakė, kad eis į susitikimą su kolūkio pirmininko pavaduotoju E. Satkūnu, kuris turi atnešti pinigų. Po dviejų valandų sugrįžęs pasakė, kad jį sužeidė. Pasirodo, kad atsisveikinęs su E. Satkūnu, pasisuko eiti, o į jį nueinantį E. Satkūnas pradėjo šaudyti ir sužeidė šoną (kitais duomenimis – krūtinę, plaučius). Tada jis atsisukęs iš automato paleido seriją į E. Satkūną. Pradžioje A. Kraujelis pamanė, kad pateko į kareivių pasalą, į kurią įviliojo E. Satkūnas. Artimiesiems A. Kraujelis pasakojo: „Maniau, kad kareiviai. Staiga atsigręžęs matau Edmundą baisiom akim, nusitaikiusį į mane. Patraukiau iš automato“.

MGB surašytame įvykio vietos apžiūros protokole užfiksuota, kad E. Satkūno lavonas gulėjo žemyn veidu, dešinėje rankoje buvo suspaustas „Nagan“ sistemos revolveris, užtaisytas septyniais šoviniais, iš kurių keturi iššauti. Protokole pažymėta, kad A. Kraujelio pasitraukimo iš įvykio vietos kryptimi žymios kraujo dėmės, liudijančios, kad jis buvo sužeistas.

MGB konstatavo, kad E.Satkūnas buvo perdaug išgėręs, todėl tinkamai neįvykdė užduoties. Išlikusi MGB sudaryta A. Kraujelio ir E. Satkūno susišaudymo vietos schema.

Nepaisant to, kad E. Satkūnas akivaizdžiai siekė nužudyti A. Kraujelį, pastarojo atsakomieji būtinosios ginties veiksmai KGB dokumentuose pavadinti „teroristiniu aktu“.

Išvada

A. Kraujelis gindamasis nušovė MGB apginkluotą ir užduotį jį nužudyti vykdžiusį E. Satkūną. Po to A. Kraujelis ilgai gydėsi (iki 1954 m. pabaigos), nes žaizda (ar žaizdos) pūliavo.

Tyrimo rezultatai ir išvada

Pagal Lietuvos Respublikos pasipriešinimo 1940–1990 metų okupacijoms dalyvių teisinio statuso įstatymą Kario savanorio statusas nepripažįstamas asmenims, kurie įsakė žudyti ar žudė taikius gyventojus arba dalyvavo darant šiuos nusikaltimus.

Naikindami sovietų okupacinės administracijos pareigūnus ir atstovus partizanai siekė trukdyti sovietinio-komunistinio aparato funkcionavimui.

Sovietiniai aktyvistai, aktyvūs sovietų valdžios rėmėjai, asmenys, okupacijos ir aneksijos sąlygomis padėję neteisėtos valdžios struktūroms įtvirtinti okupaciją ir aneksiją, slopinti Lietuvos gyventojų pasipriešinimą, talkinę neteisėtai valdžiai vykdant nacionalizaciją, kolektyvizaciją, sovietizaciją, skleidę sovietų propagandą ir agitaciją, išdavę partizanus ar jų šalininkus, dalyvavę tremiant ar kitaip persekiojant gyventojus, sovietų valdžios apginkluoti nepriskirtini taikių gyventojų kategorijai. Šie asmenys žinojo, kad už tokius savo veiksmus gali būti partizanų baudžiami.

Lietuvos SSR KGB pažymoje apie Vytauto apygardos Liūto rinktinės Žėručio rajono, kuriam priklausė A. Kraujelis, partizanus pažymėta, kad minėtam padaliniui priklausę partizanai ginklu kovojo prieš sovietų valdžią, vykdė akcijas prieš sovietinį-partinį aktyvą, žlugdė sovietų valdžios vykdomas priemones, vykdė antisovietinę agitaciją (LYA, f. K-1, ap. 58, b. 47478/3, t. 3, l. 270).

Okupacinio-sovietinio režimo represinės institucijos KGB sudarytoje keturių tomų A. Kraujelio byloje pažymėta, kad jis dalyvavo akcijose prieš tarybinio aktyvo asmenis. Toks KGB požiūris į nužudytuosius atskleidžiamas ir jo žmonos Janinos Snukiškytės, suimtos tuoj po A. Kraujelio žūties ir nuteistos laisvės atėmimu, byloje. Joje nužudytieji apibūdinti kaip komunistai, komjaunuoliai, kolūkinio kaimo aktyvistai, o bendrai – kaip tarybiniai (sovietiniai) aktyvistai. (LYA, f. K-1, ap. 58, b. 47457/3).

Septyniuose išanalizuotuose epizoduose minimi žuvę asmenys, išskyrus P. ir L. Gečius ir V. Lapušauskienę, nelaikytini taikiais ar neutraliais gyventojais. Tai apylinkės pirmininkas, kolūkio pirmininkas ir pavaduotojas, LKP srities komiteto narys ir atstovas, švietimo skyriaus vedėjas, pirminės komjaunimo organizacijos sekretorė. Kai kurie iš šių asmenų buvo ginkluoti, ir, partizanų žiniomis, apie juos, jų rėmėjus ir šalininkus pranešdavo MGB.

Nėra patikimų, akivaizdžių ir nekeliančių abejonių įrodymų, kad A. Kraujelis nušovė moteris L. Gečienę ir V. Lapušauskienę. Galimai įrodomieji duomenys yra apie tai, kad jis, vykdydamas apygardos ir rajono vadų įsakymus nušovė J. Šidlauskaitę kaip sovietinę aktyvistę, agitatorę, VLKJS pirminės organizacijos sekretorę (komsorgę). Tačiau yra duomenų, jog tai įvykdė J. Apacianka.

Lietuvos SSR KGB A.Kraujelį už akių apkaltino Sovietų Sąjungos išdavimu. Pagal tuo laiku galiojusią šio kaltinimo sampratą, tai yra sąmoningas veikimas, kuriuo vykdyta priešiška Sovietų Sąjungai veikla, kuria siekta pažeisti Sovietų Sąjungos valstybinę nepriklausomybę, teritorinį neliečiamumą, silpninti jos karinę galią. Taip pat A. Kraujelis apkaltintas nužudymu valstybės ar visuomenės veikėjo arba valdžios atstovo ryšium su valstybine ar visuomenine jo veikla, turint tikslą pakirsti arba susilpninti tarybų valdžią. Dar apkaltintas organizacine veikla, kuria siekta parengti ar padaryti itin pavojingus valstybinius nusikaltimus, dalyvavimu antisovietinėje organizacijoje (LYA, f. K-1, ap. 58, b. 47478/3, t. 1, l. 2–2ap; t. 3, 291, 293–294). Tokiais kaltinimais KGB pripažino A.Kraujelio veiksmų politinį-karinį pobūdį ir tikslą.

Sovietinis teisminio tyrimo procesas politinėse bylose nesiekė teisingumo, buvo orientuotas į režimui priešiškų asmenų kompromitavimą, represavimą, likvidavimą arba užverbavimą bendradarbiauti, tam naudojant smurtą ir kankinimus.

A. Kraujeliui dėl neteisėtos veiklos, jeigu tokios būta, pareikšti kaltinimą turėjo teisę ne Lietuvos okupacijos ir aneksijos sąlygomis veikusi Lietuvos SSR MGB–KGB, o teisėtas teismas. Toks legitimus teismas tuo metu galėjo būti tik Lietuvos partizanų Karo lauko teismas. Duomenų, kad organizuoto ginkluoto pasipriešinimo laikotarpiu A.Kraujelis būtų veikęs savavališkai, piktnaudžiavęs savo padėtimi, dėl ko partizanų vadovybė būtų turėjusi A.Kraujeliui priekaištų arba nubaudusi, nėra.

Nepatikimais ir labai abejotinais laikytini M. Urbono tardymo protokoluose užfiksuoti jo liudijimai, esą A. Kraujelis, būdamas jo vadovaujamo būrio partizanų ryšininku, per du su puse mėnesio nužudė B. Stasiulionį, L. Gečienę, L. ir V. Lapušauskus. Jokie kiti iš A. Kraujelio aplinkos suimti partizanai ir kiti apklausti asmenys, tarp jų nukentėjusių asmenų artimieji, nepatvirtino M. Urbono teiginių.

Dėl partizanams ir gyventojams priešiškos veiklos nužudyti asmenys plačiąja prasme laikytini sovietinės okupacijos aukomis, kurių žūtis sąlygota okupacijos ir aneksijos, siaurąja prasme pagal galiojantį teisės aktą – žuvusiais partizaninio karo aplinkybių nulemtų veiksmų metu.

Pagal Lietuvos Respublikos asmenų, represuotų už pasipriešinimą okupaciniams režimams, teisių atkūrimo įstatymo imperatyvą, okupacinių režimų represinių struktūrų bylose esantys duomenys be papildomo jų tyrimo negali būti pripažinti įrodymais. Papildomo ištyrimo metu asmens nusikalstama veika turi būti nustatyta ir patvirtinta.

Įrodymai, kad asmuo dalyvavo taikių (minėtame įstatyme – civilių) gyventojų žudyme turi nekelti abejonių ir negali remtis tik MGB–KGB apkaltinamaisiais dokumentais. Turi būti atliktas išsamus teisinis tyrimas, surinkti papildomi liudijimai, duomenys. Buvusiems kaliniams, nuteistiems asmenims (taip pat partizanams) šią procedūrą atlieka ir, esant pagrindui, pilietinių teisių atkūrimo (reabilitavimo) pažymėjimus išduoda Lietuvos Aukščiausiasis Teismas ir Lietuvos Respublikos generalinė prokuratūra.

Žuvusių Lietuvos partizanų, taip pat A. Kraujelio, kuris nebuvo suimtas, atžvilgiu pilietinių teisių atkūrimo (reabilitavimo) procedūra netaikoma.

Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras neturi įgaliojimų vykdyti tokį teisinį procesą: atkurti ar neatkurti pilietines teises, kviesti ir apklausti liudytojus ir pan. Bet LGGRT centras analizuoja žuvusiems partizanams okupacinio-sovietinio režimo represinių institucijų inkriminuotas veikas, tikrina šias veikas apibūdinančių duomenų patikimumą.

Atliktas archyvinių ir kitokių duomenų tyrimas leidžia daryti tvirtą išvadą, kad nėra jokių įrodymų, kad Antanas Kraujelis yra žudęs taikius gyventojus.

Priešingai – partizanas Antanas Kraujelis veikė kaip vienintelės teisėtos valdžios sovietų okupuotoje Lietuvoje – Lietuvos laisvės kovos sąjūdžio – karys, iki gyvenimo pabaigos nesulaužęs duotos Tėvynei partizano priesaikos.

Būdamas visiškai įsitikinęs Antano Kraujelio ilgametės ir nuoseklios kovos prieš okupaciją nepriekaištingumu ir remdamasis teisinėje valstybėje galiojančia asmens nekaltumo prezumpcija LGGRT centras atsakingai teigia, kad A. Kraujeliui panaikinti Kario savanorio teisinį statusą (po mirties) nėra jokio faktinio ir teisinio pagrindo.

LGGRT centras įsitikinęs, kad valstybė turi deramai paminėti Antano Kraujelio žūties 50-ąsias metines 2015 m. kovo 17 d.

Tyrimą atliko:
Gintaras ŠIDLAUSKAS,
LGGRTC vyriausiasis specialistas,
Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisijos pirmininkas,
gintaras.sidlauskas@genocid.lt,
tel. 279 1034
Laima PETRAUSKIENĖ,
LGGRTC specialistė archyvistė-analitikė,
laima.petrauskiene@genocid.lt,
tel. 266 3283

Redakcijos pastaba:
LGGRTC prašymu straipsnio kalba netaisyta.

Pirmosios partizanų Kalėdos miške

(atkelta iš 1 psl.)

Žiemomis partizaninė kova buvo daug sunkesnė. Alfonso Morkūno plieno duktė Elvida Čaplikienė yra pasakojusi, kad jos dėdė Stasys Morkūnas-Tarzanas žiemomis turėdavo batus su briedžio kanopomis. Tad saugiai eidavo į bunkerius ar pasitraukdavo iš pasalos po susišaudymo: šniukštinėdavo stribai, o čia tik briedžio kanopų brydės...

Tačiau okupantas nesnaudė. Per šias šventes baudėjai dažnai apsilankydavo besislapstančiųjų ir partizanaujančiųjų šeimose. Taip manė įbauginsiantys ne tik partizanus, bet ir jų maitintojus. Štai tą 1944 metų Kūčių naktį Musninkų kaime slapta sekė sodybas, bene ištvers besislapstantis aštuoniolikmetis ir pabels į gimtosios trobos langą. Skėterių kaime nušovė Mykolą Krivką, Stakaučiznoje – Joną Sklėterį, Zibalų apylinkėje Sudokų kaime – Bronių Meliūkštį. „Surengėme banditų šeimoms šventes, tegu pasikankina," – džiaugėsi stribų vadas Chiminas. Taip ir atsitiko: Broniaus motina mirė iš sielvarto...

Tuoj po Kalėdų NKVD kareiviai su stribais išsiruošė į Molėtų rajone prie Ažumakio miško esančio Makių ežero salą. Netoli kranto buvusioje saloje partizanai buvo įsirengę stovyklavietę. Čia buvo likę apie pusšimtis partizanų, nes kai kuriuos vadas išleido pas savuosius. Tuo metu partizanams vadovavo Dvarniškių kaimo Butkų sodyboje apsistojęs Juozas Šibaila-Diedukas. Mūšis buvo nelygus, nes kareiviai atvažiavo tanketėmis, net žvalgybinį lėktuvą pasitelkė. Kova truko visą dieną, žuvo 22 partizanai. Rinkdami nukautųjų ginklus, baudėjai rado ir rašomąją mašinėlę, radijo aparatą bei maisto atsargų. Labai apsidžiaugė ir nuskuodė raportuoti atėjūnams. Kitą dieną Žardinių miške kareiviai partizanus apšaudė iš „kukurūzniko" ir tris nukovė.

Žinoma, kad 1944 metų gruodžio 25–27 dienomis NKVD kareiviai sudegino Bijeikių ir Klykūnų kaimus, buvusius šalia Kurklių miško. Supratę, kad reikia daugiau informacijos apie stribų veiksmus, partizanai Kurklių stribyne „įdarbino" Povilą Minską, šis žinias perduodavo per ryšininką Paviržį.

Kazio Strazdo užrašytuose atsiminimuose apie lietuviui brangias šventes užfiksuota įdomių nutikimų. Štai per 1945 metų Kūčias Balninkų Nikodemo Liškausko-Beržo 75 partizanų būrys nutarė apsistoti Sniegiškio bažnytkaimyje, Alantos valsčiuje. Tarp jų – dauguma dar tik pradėję kovotojo kelią, aštuoniolikmečiai, tad susirinkti prie Kūčių stalo turėjo didelį norą. Susitarė, kad ūkininkai priglaus po kelis partizanus, pakvies Kūčių vakarienės. Išstatė vyrai sargybą prie kelių ir takų, pamiškėje, kad laiku pamatytų besiartinantį okupantą. Buvo metas, kai gausių partizanų pajėgų okupantas bijojo.

Beržas, trisdešimties metų vadas, buvęs Lietuvos kariuomenės puskarininkis, kilęs iš Balninkų miestelio, apylinkes gerai pažinojo. Jis su keliais vyrais svečiavosi dviejų galų troboje pas senutę ir su ja gyvenančias dvi mergaites paaugles. Jos dengė Kūčių stalą. Septyniolikmetis partizanas Jonas Žalieska-Garnys pastebėjo, kad močiutė labai nerami, vaikšto po trobą, šaukdamasi Dievulio pagalbos. Nusiraminusi ji vyrams papasakojo, kad pas juos buvo užsukę Alantos stribai ir įsakė rytojaus dienai paruošti vaišes: papjauti kiaulę, gauti samanės. Beržas sumanė „pavaišinti" tautos išdavikus. Kitą rytą už kaimo, prie kelio Alantos link, abiejose pusėse įrengė pasalą. Laukė ilgai, kol pasirodė du vežimai kareivių ir stribų. Anie garsiai klegėjo, galvojo apie vaišes, bet juos pasitiko partizanų šūviai... Žuvo visi užgrobėjai ir jų talkininkai, tysojo ir arklių kūnai. Susirinkę nušautųjų ginklus, partizanai nukeliavo į Antanavą. Tačiau ir čia švęsti Kalėdų neteko...

Sužinojo, kad Trakinių mokykloje aktyvistai suvarė žmones paskaitos apie religiją, kaip opiumą liaudžiai, klausyti. Beržas sumanė laukti sugrįžtančio paskaitininko, stribo lydimo, ir pavaišinti abu kulkomis. Kai tik „svečiai" važiavo pro šalį, trys pasaloje stovėdami partizanai paleido kulkosvaidžių ugnį. Tada nukovė Ukmergės apskrities partinį sekretorių Šantarą, nacių okupacijos metais buvusį raudonuoju partizanu, ir valsčiaus pirmininką.

Stanislovas ABROMAVIČIUS

Sveikiname

Jubiliejinio gimtadienio proga nuoširdžiai sveikiname LPKTS Jonavos filialo narius:

Juozą STANKEVIČIŲ ir Valentiną MOGELIUK – 85-ojo, Laimutę MATIUŠENKO – 75-ojo, Kazimierą TEISIŪNIENĘ – 70-ojo, Iriną STANKEVIČIENĘ – 60-ojo, Rimantą DIMŠĄ – 55-ojo.

Linkime stiprios sveikatos, dvasios ramybės, laimingų ilgiausių metų ir Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

Garbingo **80-ojo** jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią Igarkos tremtinę **Jadvygą RAZMARATIENĘ.**

Linkime stiprios sveikatos, ilgų ir laimingų metų, dvasios ramybės ir Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas ir choras „Viltis"

Garbingo **80-ojo** jubiliejaus proga nuoširdžiai sveikiname buvusią Čeremchovo tremtinę **Birutę KAMANDULIENĘ**.

Linkime stiprios sveikatos, ilgų ir laimingų metų, dvasios ramybės ir Dievo palaimos.

LPKTS Jonavos filialas

Garbingo **80-ojo** jubiliejaus proga sveikiname buvusią Krasnojarsko kr. tremtinę **Antaniną DUOBIENĘ**. Linkime sveikatos, ilgų gyvenimo metų ir Dievo palaimos.

Duobų ir Bumbulių šeimos

Sveikiname gruodžio mėnesį gimusius LPKTS Rokiškio filialo buvusius tremtinius, švenčiančius garbingą jubiliejų:

90-ąjį – Juozą AUGULĮ,

85-ąjį – Joną DEINĮ, Stefaniją BAGDONAITĘ-SUCHAREVĄ,

80-ąjį – Eugeniją BLAŽEVIČIENĘ,

70-ąjį – Bronių BARONĄ.

Linkime, kad žiemos saulė Jūsų dienoms suteiktų tiek šviesos, kad užaugtų tvirti kantrybės medžiai, kuriuose nutūptų gražūs, geros lemties paukščiai, o Jus lydėtų sėkmė, sveikata ir Aukščiausiojo palaima.

LPKTS Rokiškio filialas

Gal vakar tai buvo, o gal ir seniau –
nerimsta gyvenimo upė:
Dvi saulės suspindo, du aukso žiedai
sujungė gyvenimą Jūsų!

Auksinių vestuvių proga sveikiname buvusius Krasnojarsko krašto tremtinius **Jadvygą ir Edmundą KANTAUSKUS**. Linkime meilės, ilgų gyvenimo metų, vaikų ir vaikaičių globos.

LPKTS Kretingos filialas

LPKTS valdybos ir tarybos posėdžiuose aptari ir nuveikti, ir būsimi darbai

(atkelta iš 2 psl.)

Valdybos pirmininkės pavaduotoja Ona Tamošaitienė tarybai pateikė valdybos patvirtintą 2015 metų LPKTS veiklos programą ir paragino užpildyti visų filialų pirmininkams išdalintą anketą apie filialą, jo veiklą, narių skaičių ir pan.

Bene ilgiausios diskusijos sulaukė klausimas dėl nario mokesčio. Praėjusiame tarybos posėdyje buvo siūlyta 4, 5 ir 10 eurų metinis mokestis. Vėliau gautas 1 euro ir 3 litų pasiūlymas.

Valdybos narys Juozas Stanėnas siūlė, kad politines pareigas užimantys LPKTS nariai mokėtų 1 procentą nuo gaunamo atlyginimo, o kiti 0,1 procento nuo pensijos ar kitų pajamų. LPKTS tarybos pirmininkas Petras Musteikis pakvietė tarybos narius išsakyti savo nuomonę. Prieita prie išvados neskirstyti narių nei pagal pajamas, nei pagal pareigas ir visiems nustatyti vienodą minimalų metinį nario mokestį. Diskusijose pabrėžta, kad bene visi mūsų sąjungos nariai gauna 200 litų per mėnesį (2400 litų per metus), arba 57,92 euro per mėnesį (695 eurus per metus), valstybinę nukentėjusiojo asmens pensiją, todėl tikrai galės sumokėti 5 eurus per metus. Naująjį nario mokestį pavasarį tvirtins LPKTS suvažiavimas.

Kauno technologijos universiteto docentė dr. Danguolė Rutkauskienė pristatė naująją LPKTS interneto svetainę, kuri veiks senuoju adresu www.lpkts.lt. Svetainės dizainą kūrė Laimutė Varkalaitė. Prie svetainės sukūrimo 12 žmonių dirbo neatlygintinai. Svetainę administruosianti „Tremtinio" techninė redaktorė Vesta Milerienė kvietė teikti pasiūlymus, išsakyti pastabas ar pranešti apie pastebėtas klaidas. Administratorei galite rašyti elektroniniu paštu: LPKTS.bustine@gmail.com.

Ukmergės filialo pirmininkė Aldona Kalesnikienė dėkojo O. Tamošaitienei už pagalbą. Rokiškio filialo pirmininkė Jūratė Čypienė pristatė filialo renginius. Rokiškio krašto muziejaus Istorijos skyriaus vedėjas Giedrius Kujelis pasakojo apie dviračių žygį „Golgotos keliu".

Druskininkų filialo pirmininkas G. Kazlauskas džiaugėsi, kad auga susidomėjimas Druskininkų rezistencijos ir tremties muziejumi. Šilalės filialo narė Loreta Kalnikaitė pasiūlė organizuoti Pasipriešinimo istorijos konkursą, kaip dabar rengiamas Konstitucijos egzaminas.

V. V. Margevičienė papasakojo apie Seimo darbą. Prof. A. Dumčius perdavė Pasipriešinimo okupaciniams režimams dalyvių ir nuo okupacijų nukentėjusių asmenų teisių ir reikalų komisijos sveikinimą artėjančių švenčių proga.

Garliavos filialo pirmininkas Mindaugas Babonas ir Kretingos filialo pirmininkė Valerija Žalienė pristatė neseniai išleistas knygas.

Valdybos pirmininkė Rasa Duobaitė-Bumbulienė pakvietė apsilankyti ką tik įrengtame LPKTS veiklos muziejuje.

LPKTS taryba priėmė rezoliuciją „Dėl Marijono Misiukonio išteisinimo" ir pareiškimą „Dėl požiūrio į Rusijos agresiją pokyčių ir pilietinio pasipriešinimo Kremliaus propagandai" (spausdiname atskirai).

Pasveikinti jubiliejus švenčiantys tarybos nariai.

Jolita NAVICKIENĖ

Vingiuotas gyvenimo kelias

Lietuviai tremtiniai Tomsko srityje Asine 1953 metais

Kiekvienas turime savo gyvenimo istoriją, kuri yra nulemta, tik ne visi galime ją perteikti, išsakyti mintis, išgyvenimus, skaudžius, niekada nepamirštamus.

Žinau, kad tėvai, seneliai ir proseneliai, taip pat ir aš esame kilę iš Suvalkijos lygumų, bet ten yra ir kalnelių, ir apdainuotoji Šešupė, ir Kalniškės miškas, kuriame vyko dideli mūšiai. Mačiau ir prisimenu, kaip Krosnos aikštėje gulėjo išrengti ir šiaudais šiek tiek užmesti partizanų kūnai...

Mano tėvai buvo pasiturintys ūkininkai – turėjo gražių arklių ir ant kalno vėjinį malūną. Tėtis buvo šaulys – raitelis, sovietų vadintas „buože“. 1951 metų rudenį tėvus, vyresnį 19 metų brolį ir dvi jaunesnes seseris ištrėmė į Sibirą.

Tuo metu nebuvau namuose – mokiausi Simno vidurinėje mokykloje. Grįžusi radau tuščius namus, kieme vėjo nešiojamus likusius daiktus, šiaudus, plunksnas ir šunį, kuris kaukdamas pasitiko ir laižė mano kojas....

Prasidėjo kelionės per gimines – močiutė, mamos mama, tetos padėjo ir vėl grįžau į mokyklą. Gyvenimas manęs nelepino, apie tėvus nieko nežinojau, nes jokio ryšio ir laiškų nesulaukiau.

1952 metų žiema

Gyvenime yra ir praeitis, ir ateitis, ir dideli darbai, ir didelės svajonės, bet...

1952 metų sausio 24-osios naktį mane suėmė. Nuvedė į rūsį, atrodo, stribų būstinės, ir uždarė. Vėliau atvedė ir daugiau žmonių. Dieną visus sunkvežimiu nuvežė į Šeštokų geležinkelio stotį. Ten jau stovėjo traukinys su gyvuliniais vagonais, į kuriuos pristatinėjo žmones iš viso krašto. Kada pajudėjo traukinys, nežinau. Apie kelionę į Sibirą nieko nerašau, nes ji buvo „įdomi“ ir niekada nepamirštama. Žino tik tie, kurie ją patyrė... Nuūžė traukinys į Vakarų Sibirą, Tomsko sritį, į miškus, kuriuose buvo daug sniego ir daugiau nei 40 laipsnių šalčio. Davė „šimtasiūles“ ir vatinukus, už kuriuos reikėjo atidirbti. Genėjome nupjautų medžių šakas, tempėme per gilų sniegą ir deginome laužus. Man buvo 18 metų. Gyvenome barakuose daug lietuvių, ir jaunų, ir senų, su mažais vaikais ir vaikų be tėvų. Daug lietuvių – buvę studentai, medikai, mokytojai. Buvo tarp mūsų estų, latvių, lenkų, ukrainiečių. Dauguma vieniši, surinkti ir ištremti, kurie buvo atlikę nuo šeimos. Visi labai sutarėme ir bendravome.

Vakarais sueidavome ir melsdavomės, dainuodavome, gerdavome aviečių „lazdų“ arbatą iš bendro katilo.

Kas buvo – išnyko,
bet širdy pasiliko
baisiųjų dienų atminimas...

Vėl artėja šv. Kalėdos, jų jau sulaukiau daug. Ne visos įsimintinos, bet buvo ypač skaudžių.

1950-ųjų Kūčių vakarą buvome pasitraukę iš namų, nes pranešė, kad bus tikrinamas dar turimas turtas – gyvuliai, kurių šeima galėjo turėti tik po vieną – arklį, karvę ir ribotą kiekį paukščių. Buvome „nubuožinti“.

1951 metų gruodžio 24-oji buvo pirmadienis. Po pamokų užrakino rūbinę ir visus sukvietė į salę. Po komjaunimo sekretoriaus iš Švietimo skyriaus paskaitos buvo šokiai, grojo muzika. Tada auklėtoja priėjusi pasakė: „Mergaitės, eikite, pasisukite ir atrakins rūbinę“. Mes atsikalbinėjome ir klausėme, kodėl reikia šokti. Anksčiau pirmadieniais šokių nebūdavo.

(keliama į 7 psl.)

Alytuje filmuojamas dokumentinis filmas „Pasmerktieji“

Filmo herojai A. Malaškevičius ir A. Česynas su Alytaus miesto savivaldybės mero pavaduotoja Nijole Makštutiene

Gruodžio 12 dieną Alytaus miesto savivaldybėje lankėsi leidybinės firmos „Neometra“ kūrybinė grupė. 2010 metais „Neometra“ sukūrė dokumentinį filmą „Paskutinis“, pasakojantį apie kovotoją už Lietuvos laisvę, paskutinį Aukštaitijos partizaną Antaną Kraujelį-Siaubūną. Režisieriaus Algimanto Maceinos filmas, kurio premjera įvyko 2010 metų rugsėjo 8 dieną, tais pačiais metais buvo apdovanotas specialiuoju Lietuvos kinematografininkų sąjungos prizu.

2015 metų pavasarį „Neometra“ ketina užbaigti dokumentinį filmą „Pasmerktieji”, pasakojantį apie Lietuvos vietinės rinktinės (LVR), dažnai vadinamos tiesiog generolo Povilo Plechavičiaus armija, tragediją.

Filmo režisierius – Tomas Dainius Ribaitis, kurio filmas „KVDT... ateinu“ 2013 metais apdovanotas „Sidabrinės gervės“ apdovanojimu kaip geriausias metų televizijos filmas. Montažo ir garso režisierius – Kostas Radlinskas, įgarsinęs filmus „Paskutinis“, „Radviliada“, „Vienatvės gaudesys“ ir kitus. Operatorius – Algimantas Mikutėnas, kūręs filmus „Mėnulio Lietuva“, „Dievų miškas“, „Nuodėmės užkalbėjimas“.

Filmu „Pasmerktieji“ siekiama parodyti tragišką į Lietuvos vietinę rinktinę įstojusių jaunuolių, susidūrusių su karo meto peripetijomis, likimą. Filme numatoma panaudoti gausią archyvinę kino ir foto medžiagą iš Lietuvos ypatingojo archyvo, Lietuvos centrinio valstybės archyvo, Utenos kraštotyros muziejaus ir asmeninių archyvų.

Istorinį kontekstą filme pristatys LGGRTC Genocido ir rezistencijos tyrimo departamento direktorius istorikas dr. Arūnas Bubnys. Tragiškus to laikotarpio įvykius liudys LVR veteranai Pranas Nagys, Stasys Bareišis, Vytautas Jocius ir kiti. Filmuojama Vilniuje, Paneriuose, Ašmenoje, Utenoje, Kaune, Marijampolėje, Raseiniuose, Alytuje, Čikagoje (JAV) ir Vokietijoje. Filmą numatoma transliuoti per Lietuvos nacionalinį LRT kanalą, Lietuvos ir užsienio kino teatruose.

Alytaus miesto savivaldybėje prisiminimais ir žiniomis dalijosi Lietuvos vietinės rinktinės karių sąjungos Alytaus apskrities skyriaus vadas dim. kpt. Alfonsas Malaškevičius, gimęs 1924 metais, Lietuvos vietinės rinktinės karių sąjungos Alytaus apskrities skyriaus narys Antanas Česynas bei kraštotyrininkas, šaulys Gintaras Lučinskas. Taip pat dalyvavo Alytaus miesto savivaldybės mero pavaduotoja Nijolė Makštutienė, Švietimo skyriaus vedėjas Vytuolis Valūnas ir Švietimo skyriaus vedėjo pavaduotoja Česlova Mocevičienė.

Kino juostoje užfiksuoti LVR veteranų A. Malaškevičiaus ir A. Česyno autentiški pasakojimai apie LVR Alytaus kuopos kūrimą, vadus, tarnybą, patirtus išgyvenimus nacių, amerikiečių ir sovietų nelaisvėje, represijas sovietų lageriuose.

Dm. kpt. Alfonso Malaškevičiaus teigimu, Lietuvos vietinės rinktinės karių sąjungos Alytaus apskrities skyriui priklauso šeši nariai: Gediminas Sakalauskas, gimęs 1924 metais, ir Alfonsas Kapcevičius, gimęs 1923 metais, gyvenantys Lazdijų rajone; Jonas Juonys, gimęs 1923 metais, gyvenantis Alytaus rajone; Antanas Česynas, gimęs 1926 metais, gyvenantis Alytuje, ir Kęstutis Asevičius, gimęs 1925 metais, gyvenantis Toronte, Kanadoje.

Gintaras LUČINSKAS

Paminklas po 20 metų brandintos idėjos

Praėjusį savaitgalį Kėdainiuose, J. Basanavičiaus ir Dotnuvos gatvių sankirtoje, iškilmingai atidengtas paminklas, skirtas kovojusiems už Lietuvos laisvės ir nepriklausomybės atkūrimą.

Jungtinėse Amerikos Valstijose gyvenusių fundatorių Vaclovos ir Jono Bagdanavičių bei Vincento ir Aldonos Kačinskų valią Kėdainiuose pastatyti šį paminklą įgyvendino skulptūros idėjos autorius Marius Mateika ir skulptorius Džiugas Jurkūnas.

Paminklo iniciatoriai nutarė statyti apie 2,5 metro skersmens suomiško granito sferą – Žemės rutulį. Vienintelė žyma sferoje – granite išpjauti Lietuvos geografiniai kontūrai. Ant 16 tonų sveriančio rutulio nerūdijančio plieno raidėmis išdėstytas ketureilis: „Netrokštu nieko, tik Tavęs, Tėvyne. Nenoriu nieko, man Tavęs gana. Gana žvaigždžių, gana dangaus mėlynės. Tu man šventa, Tėvyne, Lietuva“. Taip pat nurodyta, kam skirta skulptūra: „Visiems kovojusiems už laisvos ir nepriklausomos Lietuvos valstybės atkūrimą“. Įvardyti fundatoriai – Lietuvos kariuomenės kūrėjas savanoris mjr. Jonas Bagdanavičius ir Vaclova Kačinskaitė-Bagdanavičienė bei Aldona ir Vincas Kačinskai. Ant grindinio bus pritvirtinta lentelė su įrašu: „Tegul šis statinys liudija pasaulio galiūnams, kad ir mažosios tautos nori gyventi laisvoje ir nepriklausomoje protėvių žemėje“.

Paminklo atidengimu džiaugėsi vietos politikai, Lietuvos šaulių sąjungos nariai, Lietuvos politinių kalinių ir tremtinių sąjungos atstovai.

Vilija MOCKUVIENĖ

Antrojo pasaulinio karo metus prisiminus

1944-ieji Lietuvoje – nacių okupacija. Kas dėjosi rytų fronte – neaišku. Gyventojai neturėjo teisės klausytis radijo, iš daugelio jie buvo atimti. Laikraščiai apie tai nerašė. Gyvenome nieko nežinodami. Šiauliuose buvo dvi valdiškos gimnazijos: mergaičių (dabartinė Didždvario) ir berniukų (dabartinė Juliaus Janonio). Balandį prieš šv. Velykų atostogas vokiečiai gimnazijas uždarė. Be abitūros egzaminų, be išleistuvių vakaro, atestatai buvo išduoti remiantis trimestrų pažymiais. Gimnazijose ir Pedagoginiame institute (dabartiniame Šiaulių universitete) įsikūrė vokiečių karo ligoninės. Dauguma vaikinų patraukė į generolo Povilo Plechavičiaus organizuojamą Vietinę rinktinę. Mus, merginas, sušaukė į susirinkimą ir vokiečių kariškis pareiškė: kurios norės rudenį studijuoti, turi eiti dirbti į karo ligonines arba į reicho darbo tarnybą Vokietijoje. Kurios buvo kilusios iš kaimo ar turėjo ten giminių, pasitraukė ir ten slapstėsi. Teko eiti į Pedagoginio instituto patalpas dirbti. Kabinetai buvo priguldyti sužeistų vokiečių kareivių. Iš ten perkėlė į berniukų gimnazijos patalpas – į operacinę. Ten nuėjus teko dirbti palatose vokiečių medicinos seserų padėjėjomis. Vokietės palatose (buvusiose klasėse) perrišinėdavo sužeistųjų žaizdas. Atsimenu vieną atvejį, kai medicinos sesuo palatos viduryje pasidėjo dubenį su kalio permanganato skiediniu, pasistatė šalia sužeistąjį amputuota ranka ir plėšte nuplėšė pridžiūvusius tvarsčius – pasipylė kraujas, kareivis nualpo. Gulintieji palatoje paleido ramentus į medicinos seserį, ji vos spėjo pabėgti. Kitas kareivis gulėjo lyg kirviu perkirsta koja, žaizdoje tiesiog raitėsi kirmėlės. Prašė vaistų nuo skausmo, tačiau jų beveik nebuvo, trūko net tvarsčių.

Atvykus sanitariniam transportui visas gimnazijos kiemas būdavo ant neštuvų priguldytų sužeistųjų: purvinų, apdegusių, šiaip taip apibintuotų. Palatose sausakimša. Iš vienos palatos pasigirdo triukšmas: rėkė sužeistasis po kojos amputacijos. Jis atsibudo po narkozės ir lipo iš lovos. Šalia ant grindų gulėjo nualpusi mano klasiokė. Nutempiau ją į gydytojo kabinetą, atgaivinome. Pareiškė, kad niekada nestudijuos medicinos, tačiau po karo studijavo ir tapo gydytoja.

Pati prasčiausia palata pirmame aukšte šalia tualetų buvo paskirta ne arijams – jiems ir maistas blogesnis, ir vaistų beveik neskirdavo. Čia gulėjo ukrainietis, estas, du latviai ir lietuvis Juozas Genys, kilęs lyg nuo Biržų, bet dabar kiek atmenu, jis buvo iš Pumpėnų krašto. Buvo įstojęs į savisaugos dalinį, vėliau apsigalvojęs du kartus bėgo, bet abu kartus sugautas ir grąžintas. Per treniruotę nukritęs nuo skersinių susilaužė koją. Ėjo Juozas tik su ramentais. Pas jį atvažiavo motina ir sesuo (tikriausiai su arkliu nuo Pumpėnų, nes be leidimo nuo Biržų negalėjo tiek toli važiuoti). Motina maldavo gydytoją, kad Juozą išleistų, bet šis nesutiko. Tada ryžausi jam padėti slapta pasprukti. Popiečio ramybės metu sužinojau, kad gydytojas išėjęs į miestą. Juozas persivilko atvežtais civiliais drabužiais, pasisekė nepastebėtiems išeiti iš ligoninės. Galvodami, kad gydytojas gali grįžti centrine Tilžės gatve, pasukome į skersgatvį tuoj už ligoninės (dabar ten užstatyta gimnazijos priestatu). Jau džiaugėmės, kad pavyko pabėgti, kai staiga pamatėme ateinantį gydytoją, kuris su ginklu rankose privertė grįžti atgal.

Prasidėjus oro pavojui medicinos seserys vokietės privalėdavo su lovomis tempti sužeistuosius į rūsį. Gydytojas dieną naktį neišeidavo iš operacinės, dirbo tik kavos, cigarečių ir spirito pagalba.

Vieną dieną pradėjo sužeistuosius evakuoti. Juos krovėme į sanitarines mašinas ir vežėme į geležinkelio stotyje stovintį sanitarinį traukinį. Vargšas Juozas Genys verkdamas prašėsi išleidžiamas. Dejavo, kad yra invalidas, nemoka vokiečių kalbos, pražus toje Vokietijoje. Deja, niekuo nebegalėjau jam padėti. Pati nuo jo vos atsiplėšusi šokau iš riedančio traukinio. Teko girdėti, kad ties Karaliaučiumi sanitarinis traukinys buvo subombarduotas. Gal tai netiesa? Gal Juozui Geniui pasisekė likti gyvam, gal grįžo į tėviškę? Gal pasiekęs Vokietiją išvyko ir apsigyveno JAV...

Būtų įdomu sužinoti, ar Pumpėnų apylinkėse gyvena Geniai. Gal yra žinančiųjų apie Juozo likimą?

Užiant frontui berniukų gimnazija buvo sudeginta, žiojėjo kiauri langai, nebuvo stogo, aplink mėtėsi ligoninės inventoriaus nuolaužos, nešvarūs tvarsčiai...

Aldona ČEPULIENĖ

Vingiuotas gyvenimo kelias

(atkelta iš 6 psl.)

Bet apie tai, kad Kūčios, niekas neišdrįso pasakyti nė žodžio.

Iki mano tetos, pakvietusios mane Kūčioms, buvo gal 14 kilometrų. Vėlai vakare su drauge ėjome pėsčiomis namo. Pravažiuojantis sunkvežimis mus pavežė, bet daugiau nei 3 kilometrus naktį teko bėgti vienai. Pas tetą atsiradau jau po vidurnakčio. Jos šeima, nesulaukusi manęs, po vakarienės buvo atsigulusi. Tačiau teta atsikėlė, pasėdėjo su manimi prie stalo, kol pavalgiusi nuėjau miegoti. Praverkiau visą naktį, o ryte po pusryčių vėl išėjau į pamokas.

1952-ųjų Kūčių sulaukiau jau Sibire, nes vasarį buvau ištremta į Tomsko srities miškus. Kūčių vakarienę valgėme mes keturios lietuvės. Iš cigarečių medinės dėžės pasidarėme stalą, užtiesėme skara, prieš tai skarą nudažę rašalu, nes ji buvo raudona. Nusipirkome silkių ir makaronų – „lapšos“. Miltų nebuvo, tai makaronus pamerkėme iš vakaro ir iš tos masės išsikepėme tokių sklindžių. Apsibarstėme juos sudaužytais kedrų riešutais. Tai buvo mūsų „kūčiukai“.

1953-iųjų Kūčias ir šv. Kalėdas jau praleidau Kazimiero Kubiliaus šeimoje, kurioje buvo mama ir brolis Aloyzas su žmona Janina. Nuėjome ir pas mano tėvus, kurie gyveno kitame barake ir šventes sutikome 11 žmonių.

Vida TAMULYTĖ-KUBILIENĖ

ILSĖKITĖS RAMYBĖJE

Stasė Pašukonytė-Pajaujienė
1932–2014

Gimė Lazdijų r. Straigių k. 1949 m. kartu su tėvais ir broliu ištremta į Irkutsko sr., Čeremchovą. 1957 m. ištekėjo už politinio kalinio Vytauto Pajaujo. Sibire gimė duktė Genutė ir sūnus Stanislovas. Į Lietuvą grįžo 1969 m., apsigyveno Alytuje. Po vyro mirties persikėlė gyventi į Rokiškį.

Palaidota Alytaus kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LPKTS Rokiškio filialas

Gediminas Karauskas
1934–2014

Gimė Naujosios Kirsnos kaime, Rudaminos parapijoje, penkis vaikus auginusioje šeimoje. Mokėsi Naujosios Kirsnos kaimo bei Krasenkos mokyklose. Po 1945 m. vykusio Kalniškės mūšio jo tėvų sodyboje buvo įrengtas Dainavos apygardos Šarūno rinktinės Broniaus Šalaševičiaus-Žilvičio vadovaujamo partizanų būrio bunkeris. 1948 m. vasario 11-osios rytą čekistų vykdytos operacijos metu sodyba buvo sudeginta, vyresniųjų vaikų akyse nušautas Gedimino tėvas ir penki partizanai. Motina areštuota. Kai artimuosius vežė į tremtį, Gediminui pavyko pabėgti. Keturiolikmečiui teko slapstytis. 1961 m. sukūrė šeimą. Su žmona Janina sulaukė dviejų dukterų ir sūnaus.

Trisdešimt metų dirbo melioracijos srityje, Leipalingio MSV. Už aktyvią visuomeninę veiklą apdovanotas Šaulių sąjungos pasižymėjimo ženklu „Už nuopelnus Šaulių sąjungai“, 2-ojo laipsnio LPKTS žymeniu „Už nuopelnus Lietuvai“ ir kt.

Aktyvaus visuomenininko gražių darbų ilgas sąrašas: tai partizanų palaikų paieškos bei perlaidojimai, partizanų atminimo įamžinimas, paminklų priežiūra, nuolatinis rūpinimasis Lazdijų krašto muziejaus padaliniu Laisvės kovų muziejumi. Jo dėka kasmet minėtos partizanų žūties sukaktys, organizuoti renginiai visuomenei, ypač jaunimui, kuriems šis žmogus savo asmeniniu pavyzdžiu ir įtaigiu žodžiu žadino patriotiškumo ir pilietinio sąmoningumo jausmus.

Nuoširdžiai užjaučiame artimuosius.

LPKTS Lazdijų filialas ir Laisvės kovų dalyviai, LPKTS Alytaus filialas

Janina Žebrauskaitė-Belickienė
1929–2014

Gimė Marijampolės aps. Kidoliškių k. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje. 1945 m. įsitraukė į pogrindinę veiklą. Tapo Tauro partizanų apygardos Vytauto rinktinės ryšininke Puriena. 1947 m. buvo suimta ir nuteista. Kalėjo Mordovijos lageriuose. Vėliau gyveno tremtyje Krasnojarsko kr. Į Lietuvą grįžo 1957 m. Apsigyveno Marijampolėje. Baigė medicinos seserų kursus. Dirbo ligoninėje. Su nuoširdžiu entuziazmu įsitraukė į Sąjūdį, aktyviai dalyvavo visuomeninėje veikloje.

Palaidota Marijampolės senosiose kapinėse.

Nuoširdžiai užjaučiame dukterį, sūnų, gimines ir artimuosius.

LPKTS Marijampolės filialas

Skelbimas

LPKTS Kauno filialas sveikina buvusius politinius kalinius, tremtinius ir jų šeimos narius gražiausių metų švenčių – šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga ir kviečia į LPKTS buveinės salėje (Laisvės al. 39, Kaunas) įvyksiančius renginius:

gruodžio 27 d. (šeštadienį) 12 val. į Kalėdų eglutės šventę vaikams (su kvietimais);

gruodžio 28 d. (sekmadienį) 14 val. į šventinę vakaronę „Tremtinio Kalėdos“. Vaišinsimės atsineštomis vaišėmis.

Maloniai kviečiame dalyvauti.

ISSN 2029-509X

Leidėjas LPKTS

Tremtinys

Redaktorė Jolita Navickienė. *Redakcija*: Dalia Maciukevičienė, Vesta Milerienė. *Maketavo* Ignas Navickas

Įmonės kodas 3000 32645

Ats./sąsk. Nr.LT18 70440600 0425 8365, AB „SEB“ bankas.

Spausdino spaustuvė UAB „Morkūnas ir Ko“, Draugystės g. 17, Kaunas

2 spaudos lankai

Tiražas 2330 egz.

Kaina 2 litai 0,58 euro

Projektą „Lietuvos Laisvės kovų, tremties ir tautos netekčių atspindžiai“ remia SPAUDOS, RADIJO IR TELEVIZIJOS RĖMIMO FONDAS

Mūsų adresas: Laisvės al. 39, LT-44309, Kaunas, tel. (8 37) 323 204, faksas (8 37) 323 214.
www.lpkts.lt, el. paštas: tremtinys@zebra.lt

Redakcija pasilieka teisę trumpinti ir redaguoti straipsnius, rankraščiai negrąžinami. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autoriaus nuomone.

Tauro apygardoje prieš 65 metus

Per trečią partizaninio karo etapą okupantas vykdė masinius trėmimus, kūrė kolchozus, sunaikindamas partizanų paramą kaime.

Dar niekada nebuvo taip neramu Lietuvos kaime kaip 1949 metais. Dauguma derlingose žemėse įsikūrusių Suvalkijos ūkių buvo konfiskuoti, jų savininkai suimti, ištremti ar pabėgo iš gimtinės. Ten, kur nuo seno gyveno gausios šeimos, buvo tuščia: sūnūs kovojo miške ar jau buvo žuvę, dukterys dėl ryšių su partizanais – kalėjimuose ar ištremtos, senukai tėvai, neretai ir maži vaikai, išsigelbėję nuo trėmimo, klajojo ieškodami gerų žmonių, nebijančių juos priglausti. Dažną vakarą tai vienoje, tai kitoje vietoje pasigirsdavo kulkosvaidžio kalenimas. Išlikusiose sodybose – krata po kratos, emgiebistai smaigais badė aslą, ardė krosnis, vertė šieno prėslus. Už partizanų išdavimą buvo siūlomi dideli pinigai, sugundę ne vieną tapti parsidavėliu, išdaviku.

1949 metų sausio 20 dieną Marijampolės apskrities Liepynų kaime sunaikintas Tauro apygardos LDK Vytauto rinktinės štabas. Išduoti nelygioje kovoje žuvo: rinktinės vadas Kazys Greblikas-Sakalas, Ūkio skyriaus viršininkas Vytautas Kronkaitis-Herbas, partizanavęs nuo 1945 metų, ir štabo Rikiuotės skyriaus viršininkas Jurgis Vasiliauskas-Skydas. Tą pačią dieną Vyšnialaukio kaime žuvo rinktinės Žvalgybos skyriaus viršininkas Petras Tarza-Stumbras. Tai neiškentėjusio kankinimų tos pačios rinktinės partizano Vinco Straigio-Žaibo aukos. Jis – Kazio Straigio-Dobilo, kuris 1945 metų lapkričio 27 dieną mūšyje sunkiai sužeistas pateko į budelių rankas, per tardymus žiauriai kankinamas nieko neišdavė – mirė didvyrio mirtimi, brolis. Ne visi vienodai pakėlė kančias...

Beveik kiekviena 1949 metų diena pažymėta žuvusiųjų dėl Tėvynės laisvės kančia, ašaromis, sielvartu ir mirtimi.

Vasario 28 dieną Veiverių valsčiaus Girininkų II kaime gyventojo Vinco Klimausko namuose žuvo Tauro apygardos Birutės rinktinės vadas Stanislovas Jaloveckas-Mindaugas, štabo Žvalgybos skyriaus viršininkas Andrius Naudžius-Beržas, Arlausko kuopos vadas ir rinktinės štabo viršininkas Jonas Skučas-Kęstutis bei būrio vadas Bronius Naudžius-Žiemys.

Prieš 65 metus kovo 25–28 dienomis buvo vykdomas vienas didžiausių Lietuvos gyventojų trėmimų, pavadintas „Bangų mūša“. Iš Tauro apygardos teritorijos ištremta apie 5110 žmonių, iš visos Lietuvos – apie 30 tūkstančių. Kas tiksliai suskaičiuos, juk tais pačiais metais trėmė ir balandį, ir birželį, ir liepą. Tačiau partizanai kovojo ir žuvo nepaliaujamai. 1949 metų liepos 22 dieną Veiverių valsčiaus Kuprių kaime žuvo Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės vadas Juozas Baltrušaitis-Tigras. Praėjus dviem mėnesiams, rugsėjo 23 dieną, Alytaus apskrities Kalesninkų miške žuvo Tauro apygardos štabo narys, LLKS įgaliotinis užsieniui Kazimieras Pyplys-Mažytis, Audronis. Tai didelis smūgis ne tik Tauro apygardai, bet ir visai kovojančiai Lietuvai, nes Kazimieras Pyplys-Mažytis, Gintautas, Audronis buvo vienas žymiausių Pietų Lietuvos ir visos Lietuvos partizanų, taip pat pradėjęs kovą su okupantu 1944 metų liepos 23 dieną eiliniu atskirame Aro būryje. 1945 metų vasario 16 dieną davė priesaiką ir buvo paskirtas kautynių vadu skyrininku. 1945 metų pradžioje – Viesulo kuopos būrio vadas. 1945 metų rugpjūčio 15 dieną Skardupių klebonijoje įkūrus Tauro partizanų apygardą, paskirtas štabo ypatinguoju įgaliotiniu. 1947 metų gruodžio 13 dieną paskirtas BDPS prezidiumo įgaliotiniu užsieniui, Audronio slapyvardžiu su Juozu Lukša-Skrajūnu išvyko į Vakarus. Grįžo į Lietuvą jūros desantu 1949 metų gegužės 1 dieną. Tik savo nuojauta ir sumanumu pajutęs pavojų atsiskyrė nuo grupės, kurioje buvo infiltruotas KGB agentas, ir sėkmingai pasiekė Pietų Lietuvą. LLKS vadovybę informavo apie atliktus uždavinius ir tarptautinę padėtį. Tuomet jį patvirtino vyr. vadovybės pareigūnu – LLKS įgaliotiniu užsieniui. Legendinis partizanas Kazimieras Pyplys pasižymėjo drąsa, šaltakraujiškumu, mėgo rizikingus žygius, nevengė pavojų. Patekęs į kraštutines aplinkybes, dėl sumanumo, greitos reakcijos ir narsumo laimėdavo.

1947 metų kovo 18 dieną per Užgavėnes Marijampolėje partizanų organizuotame „sužadėtuvių baliuje“ (plačiai po Lietuvą žinomame „Blynų baliuje“) Kazimieras su ryšininke Anele Senkute-Pušele nukovė keturis NKVD administracijos pareigūnus. Tų pačių metų rugsėjo 22 dieną vykdydamas kovinę užduotį Kaune, Rotušės aikštėje, susidūrė su čekistais ir keturis iš jų nukovęs laimingai pasitraukė.

Kazimieras Pyplys dalyvavo 18 kautynių, kuriose pasirodė kaip ypač sumanus ir narsus Laisvės kovotojas. Keturis kartus buvo sužeistas. Žuvo sulaukęs vos dvidešimt šešerių metų. Kartu su Kazimierus žuvo ir Dainavos apygardos štabo narys Juozas Makarevičius-Žilvitis.

1950 metų gruodžio 31 dieną K. Pypliui suteiktas Laisvės Kovotojo Karžygio garbės vardas (po mirties).

Rugsėjis – nelaimingiausias Tauro apygardai. Vos praėjus keletui dienų – 1949 metų rugsėjo 28 dieną, Šakių apskrities Jankų valsčiaus Šunkarių miške, grįždamas į štabą po Birutės rinktinės vizitacijos ir patekęs į pasalą sunkiai sužeistas iš gyvenimo pasitraukė LLKS tarybos narys, LLKS tarybos 1949 metų vasario 16 dienos Deklaracijos signataras, Tauro apygardos vadas Aleksandras Grybinas-Faustas.

1949 metų spalio 18 dieną Šakių apskrities Barzdų valsčiaus Gražiškių kaime žuvo Tauro apygardos Kęstučio rinktinės vadas Jonas Brazys-Klajūnas ir jo adjutantas, Tauro apygardos štabo Visuomeninės dalies viršininkas Liudvikas Juodkojis-Kariūnas. Didžiules netektis patyrė ir Geležinio Vilko rinktinė. Per metus žuvo du rinktinės vadai: Juozas Baltrušaitis-Tigras ir Jonas Valenta-Čempionas, trečias – Pranas Kleiza-Rytis tinėje, išleidęs štabo darbuotojus Rytį, Žaibą ir Lapiną, ilsėjosi rinktinės štabo bunkeryje. Nepakėlusio kankinimų partizano parodymu, ankstų lapkričio 14 dienos rytą čekistai apsupo Vilkų sodybą. Kareiviams pradėjus lupti koridoriaus grindis, Čempionas suprato, kad štabo bunkeris išduotas. Sunaikinęs dokumentus, vyras garbingai pasitraukė iš gyvenimo.

Žuvus Čempionui, Tauro apygardos vadas Saidokas Geležinio Vilko rinktinės vadu paskyrė Praną Kleizą-Rytį. Deja, rinktinei vadovauti Ryčiui teko neilgai. 1949 metų gruodžio 26 dieną Vartų kaime Balbieriškio valsčiuje kartu su dviem rinktinės štabo pareigūnais: Žvalgybos ir tiekimo skyriaus viršininku Kaziu Urbanavičiumi-Žaibu ir Ryšių skyriaus viršininku Stasiu Marčiulynu-Lapinu, agento „Kardo“ klasta preparatu „Neptun-22“ užmigdyti, areštuoti ir perduoti LSSR MGB organams. Stebėtina, kaip agentui „Kardui“ pavyko įvykdyti čekistų užduotį, nes Rytis alkoholio visiškai nevartojo, draudė ir kitiems kovotojams. Po nepakeliamų kankinimų ir tardymų Rytis nuteistas myriop ir sušaudytas.

Gruodžio 15 dieną Lenkijoje, Punsko valsčiaus Šlynakiemio kaimo Jakimavičių pušynėlyje žuvo Dainavos apygardos štabo Ryšių ir informacijos skyriaus viršininkas, ryšiui su užsieniu įgaliotinis Jurgis Krikščiūnas-Rimvydas.

1947 metų pradžioje pradėjo rengtis kelionei per „geležinę uždangą“. Tam buvo pasirinktas neatsitiktinai: kalbėjo rusų, vokiečių ir prancūzų kalbomis. 1947 metų gegužės 12 dieną J. Krikščiūnas-Rimvydas ir Juozas Lukša-Skirmantas, lydimi Tauro apygardos partizanų, perėjo Lietuvos–Lenkijos sieną. Gdynėje susitiko su rezistencijos atstovais iš Vakarų ir atkūrę pogrindžio ryšius grįžo į Lietuvą. 1947 metų liepą buvo paskirtas Dainavos apygardos štabo viršininku. J. Krikščiūnas aktyviai bendradarbiavo pogrindžio spaudoje: rašė straipsnius, rūpinosi spaudos reikmenimis, jos platinimu. Kautynėse buvo du kartus sužeistas. Antrą kartą Rimvydas perėjo sieną 1949 metų pavasarį. Jis turėjo informuoti Vakarus apie Vyriausiosios partizanų vadovybės sukūrimą ir padėtį Lietuvoje. Į Vakarus vežėsi daug partizanų surinktos ir jo sutvarkytos medžiagos apie sovietų vykdomas represijas. Tačiau sunkiai surinkta medžiaga pakeliui į Varšuvą dingo. Juozas Lukša-Skirmantas, tuo metu jau buvęs Vakaruose, per ryšininkus prašė Rimvydą grįžti į Lietuvą ir pamėginti bent iš atminties atkurti šią medžiagą ir atvežti ją į Prancūziją. J. Krikščiūnas šį pavedimą kuo sąžiningiausiai atliko. Viską sutvarkęs iš Lenkijos pogrindžio ryšio kanalais medžiagą persiuntė Skirmantui. Tai buvo pirmosios objektyvios žinios iš okupuotos Lietuvos, pasiekusios laisvąjį pasaulį (be Skirmanto atsivežtos medžiagos). Pats Rimvydas vykti iš Lenkijos toliau į Vakarus nesiryžo manydamas, kad yra provokuojamas čekistų. 1949 metų gruodžio 15 dieną J. Krikščiūnas-Rimvydas su partizanu Vytautu Prabuliu-Žaibu žuvo Lenkijoje prie Punsko, Šlynakiemio kaime. Jam tebuvo 30 metų...

Pagal Juozo Jakimavičiaus pasakojimą, Rimvydas, sunkiai čekistų granatos sužeistas, dar buvo gyvas, Prabulis, nematydamas išeities, nusižudė. Sunkvežimiu vežant kūnus į Suvalkus Rimvydo gyvybė užgeso. 1950 metų gruodžio 31 dieną apdovanotas (po mirties) I-ojo laipsnio Laisvės Kovos Kryžiumi (su kardais), kartu suteiktas Laisvės Kovotojo Karžygio vardas. Žūties vietoje Petronėlė ir Juozas Jakimavičiai pastatė atminimo kryžių, tą vietą prižiūrėjo. Dabar jie abu jau išėję į Amžinybę.

Plačiau paminėti aukšto rango žuvusieji, tačiau čekistų kulkos ir išdavikų raportai labiausiai nepagailėjo eilinių partizanų – pagal knygoje „Ištark mano vardą“ surinktus duomenis jų Tauro apygardoje 1949 metais žuvo apie 200, todėl visų jų straipsnyje neišvardysi.

Deja, mūsų jėgos jau senka, metai bėga, liko toli praeityje dienos, kai Tauro apygardoje iškilmingai paminėdavome visus prieš 50–60 metų žuvusiuosius. Skaudu pagalvojus, kad dar šimtams žuvusių partizanų nesuteiktas Kario savanorio statusas. Dėl to nors kartą rimtai privalo užsiimti ir šią klaidą ištaisyti Pasipriešinimo dalyvių (rezistentų) teisių komisija, nes seniai laikas (supaprastinus reikalavimus) visiems Lietuvos partizanams, dėl Tėvynės laisvės paaukojusiems brangiausią turtą – gyvybę, suteikti Kario savanorio statusą.

Aldona VILUTIENĖ